

Ajoketjusta seisonthaukkuun – miten pysäyttävien koirien käytöstä tuli hirvenmetsästyksen valtavirtaa?

Milla Niemi, Jani Pellikka ja Juha Hiedanpää

Photo: Milla Niemi

Vielä muutama vuosikymmen sitten pysäyttävän koiran käyttö hirvijahdissa oli pikemminkin poikkeus kuin sääntö. Sittemmin koirat ovat nopeasti vakiinnuttaneet paikkansa suomalaisten hirvenmetsästäjien rinnalla. Syksyn jahtikauteen osallistuu arviolta yli 20 000 hirtvikoiraa, ja jalkapelissä toteutetun hirvenajon suosio on hiipunut. Mistä moinen metsästystapojen muutos?

Koirien ja ihmisten yhteistyö on yksi ikiaikaisista metsästyksellisistä sopeumista (ks. esim. Ruusila & Pesonen 2004). Suomessa on tietävästi pyydetty hirviä *Alces alces* ja muita suurikokoisia riistanisäkkäitä niin kauan kuin maassamme on ollut asutusta (Taavitsainen 1980). Pyynnissä esi-isät hyödynsivät esimerkiksi maahan kaivettuja kuoppia tai hiihtivät saaliinsa uuvuksiin (Nurminen 1981, Kairikko 1997, Lehikoinen 2007), mutta myös koirilla on ollut sijansa entisaikojen suurriistanmetsästäjän rinnalla. Pohjoisissa oloissa on

käytetty ainakin niin sanottuja kytkykoiria (myös liinakoiria, hihnakoira) eli hihnassa kuljetettavia ilmavainuisia koiria, joiden tehtävänä on ollut hirvien tai peuralaumojen paikallistaminen erityisesti lumettomana aikana (Halonen 2006). Paitsi riistaeläinten paikantamisessa, koiria on käytetty myös eläinten huomion suuntaajina tai pysäyttäjinä. Pystykorvaisia, riistasta haukkumalla ilmoittavia, koiria on kulkenut suomalaisten pyytäjien mukana jo pitkään. Kansalliskoiramme suomenpystykorvan kantamuodot ovat todennäköisesti

saaneet alkunsa parisen tuhatta vuotta sitten ja karjalankarhukoiran esivanhempien arvellaan saapuneen Karjalaan kaupankäynnin seurauksena 1100-luvun tietämillä (ks. Suomen Pystykorvajärjestö 2013).

Aikojen saatossa metsästyksessä käytettävät välineet ovat kehittyneet ja koirankäyttötavat monipuolistuneet. Jo 1600-luvulta on tietoja siitä, että koiria on käytetty apuna hirvenmetsästyksessä (Hämäläinen ym. 2001), ja aikalaiskuvauksia ammattimetsästäjien mukana kulkeneista, pääasiassa suurpetojen pyynnissä käytetyistä koirista löytyy ainakin 1800-luvulta (Wetterhoff 2004, Suomen Pystykorvajärjestö 2013). Suurriistakoirien järjestelmällisen jalostustyön voidaan katsoa alkaneen meillä vuonna 1936, jolloin karjalankarhukoira alettiin kehittää tavoitteellisesti (Suomen Kennelliitto 2013a). Ensimmäiset harmaapystykorvat (sittemmin harmaa norjanhervikoira) rantautuivat meille lännestä niin ikään 1930-luvulla, joskin rodun jalostustyö alkoi täydellä teholla vasta myöhemmin (Suomen Harmaahervikoirajärjestö 2006).

Pysäyttävien suurriistakoirien käyttö on pohjoiseurooppalainen, pitkälti fennoskandinaavinen ilmiö. Sekä Norjassa (esim. Rysstad & Gåsdaal 1999) että Ruotsissa on pitkät ja vahvat perinteet pysäyttävien hirkkoirien käytössä ja jalostuksessa. Molemmissa maissa käytetään hirkkoiria myös kyttykoirina (Svenska Jägareförbundet 1992), jotka paikantavat saaliin hihnassa työskennellessään. Kiinnostavasti Pohjois-Amerikassa pysäyttävien koirien sijasta käytetään ajavia koiria (engl. *hound*) esimerkiksi mustakarhujen *Ursus americanus* metsästyksessä (Vaughan & Higgins Inman 2002), mutta ei hirkkajahdissa (Heberlein 2000). Toisaalta suurin osa Yhdysvaltojen osavaltioista on kieltänyt vapaana pidettävien koirien käytön karhun- ja valkohäntäpeuran *Odocoileus virginianus* metsästyksessä kokonaan. Koirankäyttökieltoihin on vaikuttanut ainakin osin suuren yleisön suunnasta nouseva vastustus; irrallaan juoksevista metsästyskoirista on aiheutunut konflikteja maanomistajien ja metsästäjien välille (Chitwood ym. 2011), ja koirien avulla tapahtuva metsästys on mielletty usein epäurheilijamaiseksi tai epäreiluksi (Heberlein 2000, Vaughan & Higgins Inman 2002).

Suomessa hirkkoirien metsästyskäyttö on saanut hakea muotonsa varsin vapaasti; laajamittaisilla kielloilla tai sääntelyllä ei ole juurikaan ohjattu kehitystä. Hirvenmetsästyksen jalostettujen koi-

rien taival suomalaisen metsästäjän rinnalla onkin jotakuinkin yhtä pitkä kuin nykymuotoisen hirvenmetsästyksen historia. Koirien käytön yleistymistä on silti käsitelty kotimaisissa tutkimuksissa vain vähän. Se tiedetään, että 2000-luvun alussa pysäyttävien koirien avulla tapahtuva metsästys oli kiistatta yleisin hirvenmetsästysmuotomme (Ruusila & Pesonen 2004) ja että vuonna 1999 koira oli mukana kolmena neljästä hirvenmetsästyspäivästä (Koskela & Nygrén 2002).

Koirien mukaantulo hirvenmetsästyksen on osaltaan muuttanut suomalaista hirkkajahdinkulttuuria. Onkin kiinnostavaa pohtia sitä, millaisia vaikutuksia koirien mukaantulolla on hirvenmetsästyksen ollu, ja miksi koirien rooli hirvenmetsästyksen järjestelyissä ylipäättään lähti kasvuun – vastasiko koirapainotteiseen hirvenpyyntiin siirtyminen kenties muuttuvan toimintaympäristön asettamiin uusiin haasteisiin?

Tässä artikkelissa kuvaamme koirien käyttöä ja sen kehittymistä suomalaisessa hirvenmetsästyksessä. Tarkastelemme ensin hirkkajavaintokorttien avulla koirien käytön yleisyyttä alueittain sekä sitä, minkälaisia muutoksia koirien käytössä on tapahtunut viimeisen viidentoista vuoden aikana. Syksyllä 2013 toteutetun sähköpostikyselyn avulla pyrimme selvittämään koirien käytössä tapahtuneiden muutosten taustalla vaikuttaneita syitä; mitkä tekijät ovat osaltaan jouduttaneet, mitkä hidastaneet kehitystä. Lähestymme tutkimusaihetamme ja aineistojamme kuvailevassa ja eksploraatiivisessa hengessä, ilman valmiiksi muotoiltuja tutkimushypoteeseja. Haluamme näin luoda pohjaa tuleville tutkimuksille sekä herättää ajatuksia ja keskustelua kiinnostavista tutkimuskysymyksistä. Ennen käyttämiemme aineistojen ja niiden analysoinnin esittelyä perehdyimme lyhyesti suomalaisen hirvenmetsästyksen lähihistoriaan.

Suomalaisen hirkkajahdin vaiheet

Vahva hirkkanta monimuotoisen metsästyskulttuurin edellytyksenä

Hirvenmetsästyksen suosion ja eri metsästystapojen elinvoimaisuuden yksi tärkeimmistä edellytyksistä on metsästettävä hirkkanta (suosiosta, Aarnio ym. 2008). Viime vuosikymmenen kaotomääriä tarkastellessa voi tuntua uskomattomalta, että vielä 1900-luvun alussa hirkki oli suomalaisissa metsissä suorastaan harvinaisuus. Hirkkantaa

kuritti erityisesti salametsästys, joskin paikoin oli mahdollista päästä luvalliseenkin hirvijahtiin (Kairikko 2006, Lehikoinen 2007). Kanta ei kuitenkaan pyyntiä kestänyt, ja laillinen hirvenmetsästys loppui kokonaan vuonna 1923, jolloin hirvi rauhoitettiin koko maassa. Kymmenen vuoden täysrauhituksen jälkeen hirviä voitiin taas ryhtyä metsästämään varovaisesti, mutta sota-aika katkaisi nousujohteisen kannankehityksen. Myöhemmin tehtyjen arvioiden perusteella sotavuosien jälkeisen hirvikannan koko on ollut noin 6000 yksilöä (Nygrén 1997) – siis noin kymmenesosa nykyvuosien jokasyksyisestä saaliista. Elinvoimaista ja monimuotoista metsästyskulttuuria ei vähien hirvien pyynnin ympärille päässyt syntyään.

Seuraava hirvikannan notkahdus koettiin 1970-luvun taitteessa, ja vuosina 1969–1971 hirvi oli rauhoitettu monin paikoin. Rivakammin hirvikanta alkoi vahvistua 1970-luvulla, kun vasa-verotusta voimistettiin (Nygrén 1984). Kannan kasvun mahdollistivat osaltaan myös niin Suomessa kuin länsinaapureissakin metsätaloudessa tapahtuneet muutokset ja sitä kautta kasvaneet ravintovarot (esim. Aagedal 1999). Hirvikannan nopea kasvu 1970-luvun loppupuolella johti 1980-luvun alkupuolen ”hulluihin hirvivuosiin”. Syksyllä 1984, viitisentoista vuotta edellisen rauhoitusjakson jälkeen, rikottiin kirkkaasti aikaisemmat kaatoennätykset maa- ja metsätalousministeriön asetettua vähimmäistavoitteet kaatomäärille (ks. Nygren 2009). Huimasti kasvanut hirvikanta loi edellytykset – ja toisaalta myös tarpeen – monipuolistaa ja kehittää hirvenmetsästyskäytäntöjä totuttuja suuremmille hirvitiheyksille ja mittavimmille lupamäärille sopiviksi.

Metsästystavat murroksessa

Vanhoin Metsästäjä-lehtien artikkeleita lukiessa syntyy mielikuva siitä, että nimenomaan hirvikannan nopea kasvu on johtanut muutoksiin hirvijahdissa – aiemmin käytössä olleet metsästystavat kehittyivät tilanteessa, jossa hirvitiheys oli pieni ja hirvijahtiin ampujina osallistuvien metsästäjien määrä vähäinen. Kun hirvikanta kasvoi, sitä ryhdyttiin harventamaan yhä useammin suunnitelmallisella ajoketjumetsästyksellä. Hirvenajon lähti mukaan myös metsästäjäkunnat kyläläisiä, ja metsästyksestä tuli monin paikoin koko kylälle tärkeä yhteinen tapahtuma, jossa noudatettiin hie-
man samantapaisia käytäntöjä kuin susien *Canis*

lupus metsästyksessä 1800-luvulla (ks. Wetterhoff 2004).

Lupamäärien noususta seurannut hirvijahdin suosion kasvu sekä toimintatapojen murros näkyivät selvästi myös metsästäjille suunnatussa valistuksessa. Metsästäjä-lehdessä julkaistiin 1960–80-luvuilla useita artikkeleita, joissa opastettiin hirviporukoita tulokselliseen ja turvalliseen jahtiin (Riihimäki 1965, Anon. 1970, Mäki 1980, Raitis 1980, Juntunen 1985). Syytäkin ilmeisesti oli – uudenlainen, vasta muotojaan haakeva porukkajahti sekä toisinaan leväperäisesti järjestetyt vedot synnyttivät aika ajoin vauhdikkaita ja joskus vaarallisia tilanteita. Henkilövahingoiltakaan ei aina välttytty (esim. Mikkola 1965, Kangasvieri 1978, Penttinen 1978).

Metsästäjä-lehden artikkeleissa käsiteltiin usein ajoketjumetsästyksen oikeanlaista toteuttamista, mutta lehdessä julkaistiin enenevässä määrin myös pysäyttävien koirien käyttöä esitteleviä tekstejä (Salonen 1981, Miettinen 1988a, Simola 1989) sekä ohjeita hirvikoiran kouluttamiseksi (Perttola 1976, Ala-Ajos 1980, Koskelo 1980). Hirvikoirien käytön etuja perusteltiin metsästäjäkunnalle muun muassa paremmilla haavoittuneiden hirvien jäljestämismahdollisuuksilla (Raitis 1977, Ala-Ajos 1980, Niemelä 1980). Koiran avulla tapahtuvaa jactia mainostettiin myös ajoketjujactia urheilullisemmaksi (esim. Raila 1970, Nummijärvi 1974).

Koirien mukaantuloa myös vastustettiin

Alkujaan hirvikoiraksi kelpasi käytännössä minkä tahansa koirarodun edustaja (Hälonen 2006), ja jahdeissa käytettiin myös ajokoiria (Raila 1970). Ajavien koirien käyttö koettiin kuitenkin osin epäreiluksi ja epäurheilijamaiseksi, ja vuonna 1969 muutetussa hirvenmetsästysasetuksessa kiellettiin säkäkorkeudeltaan yli 28 cm ajavien koirien käyttö (Anon. 1969). Pysäyttävien hirvikoirarotujen suosio oli jo ehtinyt lähteä meillä hienoiseen kasvuun (Ketonen 1970), ja uuden asetuksen myötä tarve kehittää pysäyttävien hirvikoirien käyttöominaisuuksia kasvoi entisestään.

Aivan kitkattomasti ei hirvikoirien mukaantulo suuruejahteihin sujunut (hirvenmetsästäjien tyytyväisyydestä koirajactiin, ks. Anon. 1967). Julkisesti esitettiin epäilyjä esimerkiksi sitä, että koiran käyttö on saaliin saannin kannalta tehotonta: koirien pelättiin ajavan hirvet pois omilta metsästysalueilta (Miettinen 1994) – samaa kyllä pelättiin

pienriistanmetsästäjistäkin (Ketoja 1982). Toisaalta hyväksi havaittua, mieleistä ja käytännöiltään vakiintunutta ajoketjumetsästystä ei haluttu lähteä muuttamaan. Näin toimivakaan hirvikoira ei välttämättä ollut tervetullut hirviseurueen omaksumaa miesajoa sotkemaan (ks. esim. Raila 1970).

Hirvikannan kasvun ajateltiin kuitenkin antavan tilaa eri metsästystavoille, ja vuonna 1977 Metsästäjä-lehden syksyisen numeron pääkirjoituksessa Suomus (1977) totesi sovittelevasti, että *”Kaatolupien runsaus tarjoaa myös mahdollisuuden harjoittaa monipuolista hirven metsästystä silloin, kun ilmenee erilaisia käsityksiä eri metsästystapojen soveltuvuudesta.”*

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen määrällisenä aineistona käytimme Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) hirvenmetsästysseurueilta ja -seuroilta (myöhemmin: seurue) vuosittain keräämiä hirvihavaintokortteja. Kannanarvioinnin tarpeisiin kehitettyjä hirvihavaintokortteja on kerätty meillä valtakunnallisessa mittakaavassa vuodesta 1975 lähtien, ja havaintokortin palauttaneiden seurueiden määrä nousi 1980-luvun loppupuolelle saakka (Nygrén 2009). Sitten kortin täyttäminen osana hirvijahtikauden toimintaa alkoi vakiintua. Nykyään kortin palauttaa vuosittain viitisen tuhatta seuruetta (RKTL 2013) eli suurin osa suomalaisista hirviporukoista.

Tutkimuksemme kannalta olennaisinta hirvihavaintokorttiaineistossa on tieto koirien käytöstä. Metsästyspäiväkohtaista koirien määrää on tiedusteltu hirvihavaintokorteissa vuodesta 1995 alkaen (Jyrki Pusenius, kirj. ilm.). Vuodesta 1997 lähtien hirvihavaintokortissa on lisäksi kysytty metsästyspäivittäin seurueen tärkeintä metsästystapaa, jonka kortin täyttäjä on voinut valita valmiiksi annettujen vaihtoehtojen joukosta (ks. RKTL 2013). Tulkitsimme kahta kuudesta annetusta vaihtoehdosta (”passilinja, koira ohjaajineen metsässä”; ”hiipiminen pysäyttävälle koiralle”) koira-avusteisena hirvijahtina.

Yhdistimme Excel-muotoon tallennetusta hirvihavaintokorttiaineistosta metsästyspäiväkohtaiset tiedot käytettyjen koirien määrästä sekä koira-avusteisista metsästyspäivistä. Jos kortin täyttänyt seurue oli merkinnyt käytettyjen koirien lukumääräksi vähintään yhden, ja/tai pääasialliseksi metsästystavaksi päivän aikana koira-avusteisen

vaihtoehdon, luokitelimme kyseinen metsästyspäivän ”koirapäiväksi”. Luokitellusta aineistosta laskimme vuosittain koirapäivien osuudet kaikista metsästyspäivistä. Tarkastelussa käytimme kahta eri mittakaavaa, Suomen riistakeskuksen aluetoimistojakoa sekä riistanhoitoyhdistyksiä. Lisäksi laskimme vähintään yhtenä päivänä koiria kauden aikana käyttäneiden hirviseurueiden suhteellisen osuuden. Tämän tarkastelun teimme ainoastaan aluetoimistoittain. Koska yhdistimme koirien lukumäärätietoja ja metsästystavasta kerättyjä tietoja, ja halusimme myös vertailla niitä aikasarjoina, jätimme vuosien 1995 ja 1996 aineiston puutteellisenä (vain koiramäärän paljastavana) tarkastelun ulkopuolelle.

Selvitimme kalenterivuoden ja koirankäytön välistä mahdollista tilastollista yhteyttä aineiston järjestyslukuihin perustuvalla korrelaatiotarkastelulla (kaksisuuntainen Spearmanin korrelaatio). Tämä tarkastelu auttoi meitä hahmottamaan sitä, miten johdonmukaisesti koiran alueittainen käyttö on muuttunut aikasarjan kattamalla jaksolla. Tarkastelu tehtiin R-ohjelman versiolla 3.0.1 (R Development Core Team 2013).

Kysely riistapäälliköille

Hirvihavaintokorttiaineistosta tehtävien päätelmien tueksi keräsimme laadullisen kyselyaineiston. Lähetimme riistapäälliköille sähköpostilla kyselyn¹, jossa tiedustelimme hirvikoirien käytön yleistyisestä heidän toimialueellaan sekä pyysimme tulkintoja koiran käytön kehittymistä kuvaavasta karttasarjasta (kuva 2). Kyselyn saatekirjeessä tarjosimme viestin vastaanottajalle mahdollisuuden joko vastata kyselyyn itse, tai välittää sen eteenpäin asiantunteviksi katsomilleen tahoille. Kyselyn tarkoituksena oli ennemminkin luodata ja tunnistaa metsästystapojen muutokseen vaikuttaneiden mekanismien kirjoa, ei niinkään tuottaa alueellisesti ja ajallisesti kattavaa, yleistettävää aineistoa eri metsästystapojen yleisyydestä. Tämän vuoksi päädyimme pitämään kyselyn yksinkertaisena ja kohdistamaan sen pienehköön asiantuntijajoukkoon.

Saimme vastauksia kaikkiaan 12 alueelta (taulukko 1). Kaksi riistapäällikköä vastasi kyselyyn itse ja kymmenen välitti kysymykset eteenpäin riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjaajille. Näistä kuudessa tapauksessa riistapäällikkö lähetti meille sekä oman vastauksensa että

riistanhoitoyhdistyksistä saamansa vastaukset. Yhdeltä alueelta saimme pelkästään riistanhoitoyhdistysten vastaukset ja kolmelta riistapäällikön tekemän koosteen. Kaikkiaan kyselyyn vastasi yli 50 henkilöä.

Tulokset ja tulosten tarkastelu

Koiran käyttö vakiintunut koko maassa

Hirvenmetsästysseurueet täyttivät vuosina 1997–2012 hirvihavaintokortteihin tietoja lähes 1.2 miljoonasta hirvenmetsästyspäivästä. Koiraa oli käytetty apuna useampana kuin neljänä viidestä (85 %) jahtipäivästä. Trendi oli varsin selvä: tutkimusjakson kuluessa oli koirapäivien suhteellinen osuus kaikista hirvenmetsästyspäivistä joko kasvanut tai pysynyt jokseenkin vakiona jokaisella alueella (kuva 1).

Jyrkimmin koiran käyttö yleistyi Oulussa ja Kaakkois-Suomessa (kuva 1), joissa koiran käyttö oli tutkimusjakson alussa vielä suhteellisen harvinaista. Muutosta yleisyydessä ei näytä juurikaan tapahtuneen niillä alueilla, joissa koirapäivien osuudet hipoivat jo entuudestaan sataa prosenttia (Kainuu, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjanmaa) ja toisaalta esimerkiksi Varsinais-Suomessa sekä Uudellamaalla, jossa koirallisten metsästyspäivien osuus näyttäisi vakiintuneen 60–70 % tasolle.

Niillä alueilla, joilla koirankäyttö näyttää pitkälti saavuttaneen maksimitasonsa jo tarkastelujakson alussa (esim. Kainuu, Uusimaa), kehityksen (trendin) johdonmukaisuutta kuvaava Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin (kuva 1) kuvaa ennemminkin vuosien välistä vaihtelua, ei niinkään trendin kehitystä. Kainuussa sekä koirallisten seurueiden että koirankäyttöpäivien osuus

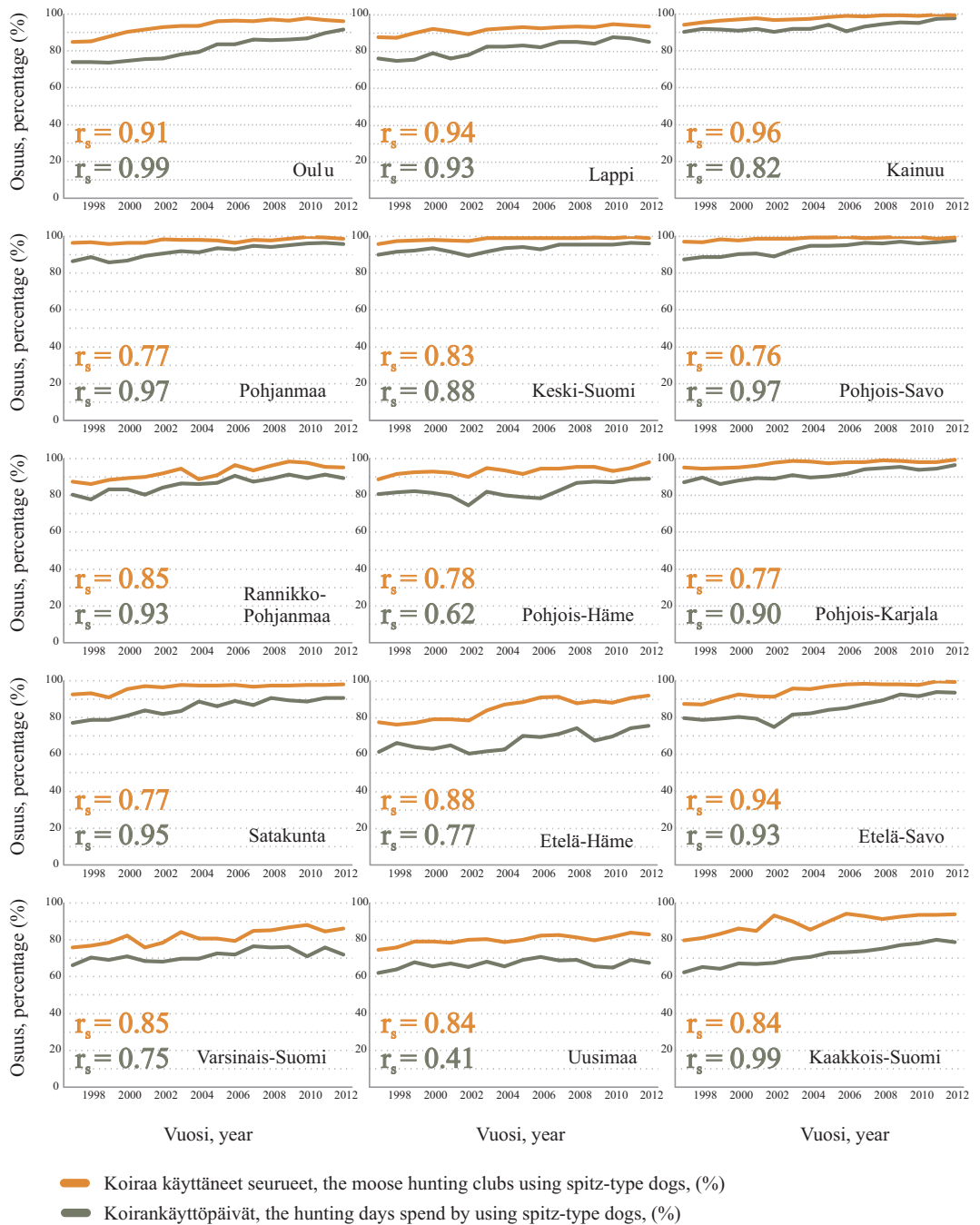
Taulukko 1. Hirvikoirien käytön yleistymistä koskevaan sähköpostikyselyyn saadut vastaukset Suomen riistakeskusten aluetoimistoittain. Viiva (–) taulukossa tarkoittaa sitä, että riistapäällikkö vastasi kyselyyn itse, lähettämättä sitä eteenpäin riistanhoitoyhdistyksille.

Table 1. The number of responses to the e-mail questionnaire received from the regional agencies of the Finnish Wildlife Agency or their subordinate Game management associations (GMAs). Symbol "–" denotes that the Chief of regional office responded himself, without delegating responding to the GMAs.

Alue, region	Kyselyn vastaanottaneet rhy:t, the GMAs that received questionnaire	Kyselyyn vastanneet rhy:t, the GMAs that responded to the questionnaire
Etelä-Häme	14	8
Etelä-Savo	25	6
Kaakkois-Suomi	20	6
Kainuu	8	3
Keski-Suomi	21	6
Oulu	–	–
Pohjois-Karjala	15	5
Pohjois-Häme	15	7
Pohjois-Savo	–	6
Rannikko-Pohjanmaa	8	4
Satakunta	–	–
Varsinais-Suomi	19	3

on kasvanut vuosi vuodelta (koiraa käyttäneet seurueet: $r_s = 0.96$, koirankäyttöpäivät $r_s = 0.82$). Uudellamaalla puolestaan erityisesti koirankäyttöpäivien osuus on vuorollaan ollut nousussa, vuorollaan laskussa (koiraa käyttäneet seurueet: $r_s = 0.84$, koirankäyttöpäivät $r_s = 0.41$). Emme pysty aineistojemme perusteella ottamaan kantaa siihen, mitkä tekijät vaikuttavat tähän heiluntaan vuosien välillä. Selitystä voisi etsiä esimerkiksi vaihtelevista sääolosuhteista tai hirvilupien määrästä.

- ¹ Koska hirvikoiran käyttö hirvenmetsästyksessä alkoi yleistyä aluetoimiston alueella, ja koska hirvikoirien voidaan katsoa vakiinnuttaneen paikkansa alueen hirvenmetsästyksessä?
- Mitkä tekijät johtivat koiran käytön yleistymiseen ja vakiintumiseen aluetoimiston alueella? TAI: mitkä tekijät ovat olleet hidastamassa kehitystä?
- Mitkä tekijät ovat mielestänne vaikuttaneet siihen, miten hirvikoirien käyttö (% kaikista hirvenmetsästyspäivistä) on muuttunut vuosien 1997 ja 2012 välillä aluetoimiston alueella (ks. liitekartat 4 kpl seuraavalla sivulla [kuva 2 tässä artikkelissa])?
- Jos aluetoimiston alueen riistanhoitoyhdistyksissä on tasoeroja koiran käytössä tai käytön kehityksessä (ks. liitekartat [kuva 2 tässä artikkelissa]), mistä nämä erot voisivat johtua?
- Mitkä tekijät voisivat tulevaisuudessa kasvattaa tai vähentää hirvikoirien käytön (% metsästyspäivistä) osuutta aluetoimiston alueen kaikista hirvenmetsästyspäivistä?

Kuva 1. Koiraa käyttäneiden hirvenmetsästysseurueiden suhteellinen osuus (%) kaikista hirvihavaintokortin palauttaneista seurueista (oranssi väri) sekä koirapäivien suhteellinen osuus kaikista ilmoitetuista hirvenmetsästyspäivistä (vihreä väri) vuosina 1997–2012 Suomen riistakeskuksen aluetoimistojen alueella.

Figure 1. The proportion of moose hunting clubs using dogs (orange color) and the proportion of hunting days with dogs (green color) between the years 1997–2012 in the regions of the Finnish Wildlife Agency, based on moose observation cards.

Koiria vähintään kerran metsästyskauden aikana käyttäneiden seurueiden suhteellinen osuus noudatteli koirankäyttöpäivien osuuden kehitystä, mutta pysytteli kaikilla alueilla systemaattisesti tätä korkeammalla tasolla (kuva 1). Mahdollisia selittäjiä havainnolle on useita; tavallisesti ajoketjun avulla metsästävä seurue on esimerkiksi voinut saada koirallisen jahtivieraan, jolloin seurue on päätenyt luokittelussamme koiraa käyttäneeksi seurueeksi. On myös mahdollista, että osa seurueista käyttää koiraa rinnakkain muiden metsästystapojen kanssa. Tällöin kullekin päivälle valitaan koirien saatavilla olon, muiden metsästyksen edellytysten ja olosuhteiden perusteella tarkoituksenmukaisimmaksi koettu metsästystapa useiden vaihtoehtojen joukosta.

Vaikka koiraa käyttäneiden seurueiden osuus oli systemaattisesti koirankäyttöpäivien osuutta suurempi, vaihteli eron suuruus alueiden välillä. Suurimmillaan ero oli Kaakkois-Suomessa, jossa on tunnetusti vahvat ajoketjumetsästysperinteet (Koskela & Nygren 2002) ja pienimmillään niillä alueilla, joilla koirallisten metsästyspäivien osuus lähenteli sataa prosenttia. On mahdollista, että suhteellisen eron suuruus kuvaa alueen metsästysseurojen aktiivisessa käytössä olevaa metsästystapojen kirjoa. Kenties niillä alueilla (esim. Kaakkois-Suomessa), joilla koirallisia metsästyspäiviä on vähän verrattuna koirallisiin seurueisiin, ollaan valmiimpia valitsemaan kunakin päivänä käytettävä metsästysmenetelmä olosuhteisiin ja tilanteeseen parhaiten sopivaksi. Vastaavasti niillä alueilla joissa metsästetään lähes pelkästään koirien avulla, eivät metsästäjät välttämättä pysty tai halua sopeuttaa toimintaansa muuttuviin tilanteisiin vaan metsästävät alueesta ja päivästä riippumatta koira-avusteisesti.

Riistanhoitoyhdistyksittäin tehty tarkastelu koirankäyttöpäivistä (kuva 2) antoi hyvin vastaavanlaisen käsityksen hirvikoirien käytön kehityksestä kuin riistakeskuksen aluetoimistoittain tehty tarkastelu, mutta valotti samalla kiinnostavasti alueiden sisäisiä eroja. Vuosien 1997 ja 2002 kartoissa näkyy vielä selvästi riistanhoitoyhdistysten välisiä tasoeroja kuvaavaa kirjavuutta jokaisella riistakeskuksen alueella, mutta vuonna 2012 monella alueella etenkin maan keski- ja itäosissa (Kainuu, Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala) oli jo siirrytty lähes yksinomaan koiran käyttöön.

Toisaalta karttatarkastelu paljasti, että koiran käyttö ei ole kasvanut vastaavalla tavalla kai-

kissa lähekkäisissä riistanhoitoyhdistyksissä. Alueiden sisäisiä eroja löytyi erityisesti etelärannikon riistanhoitoyhdistysten väliltä. Esimerkiksi Uudellamaalla koirallisia metsästyspäiviä kertyi eniten Itä-Uudenmaan yhdistyksissä, jotka ovat maisemarakenteeltaan yhtenäisempiä ja näin koirajahtiin soveltuvampia kuin pääkaupunkiseudun tai läntisen Uudenmaan riistanhoitoyhdistykset. Suuria riistanhoitoyhdistysten välisiä eroja löytyi myös Pohjois-Suomesta, jossa koirankäyttö painottui selkeästi Etelä-Lappiin. Selitys eroille löytynee sekä Ylä-Lapin muuta maata pienemmästä hirvitiheydestä, erilaisista pyyntiolosuhteista että lupakäytännöistä. Hirvijahti tapahtuu yleensä vain muutaman metsästäjän yhteistyönä, ei suurena porukkajahtina. Näin seurueen käytössä on usein vain yksi kaatolupa, eikä oman hirvikoiran ylläpito ja kouluttaminen välttämättä kannata. Sen sijaan on varsin tavallista, että ne jotka hirvikoiran ovat olosuhteista huolimatta hankkineet, avustavat useita pieniä seurueita saman jahtikauden aikana (J. Niskala, suull. ilm.).

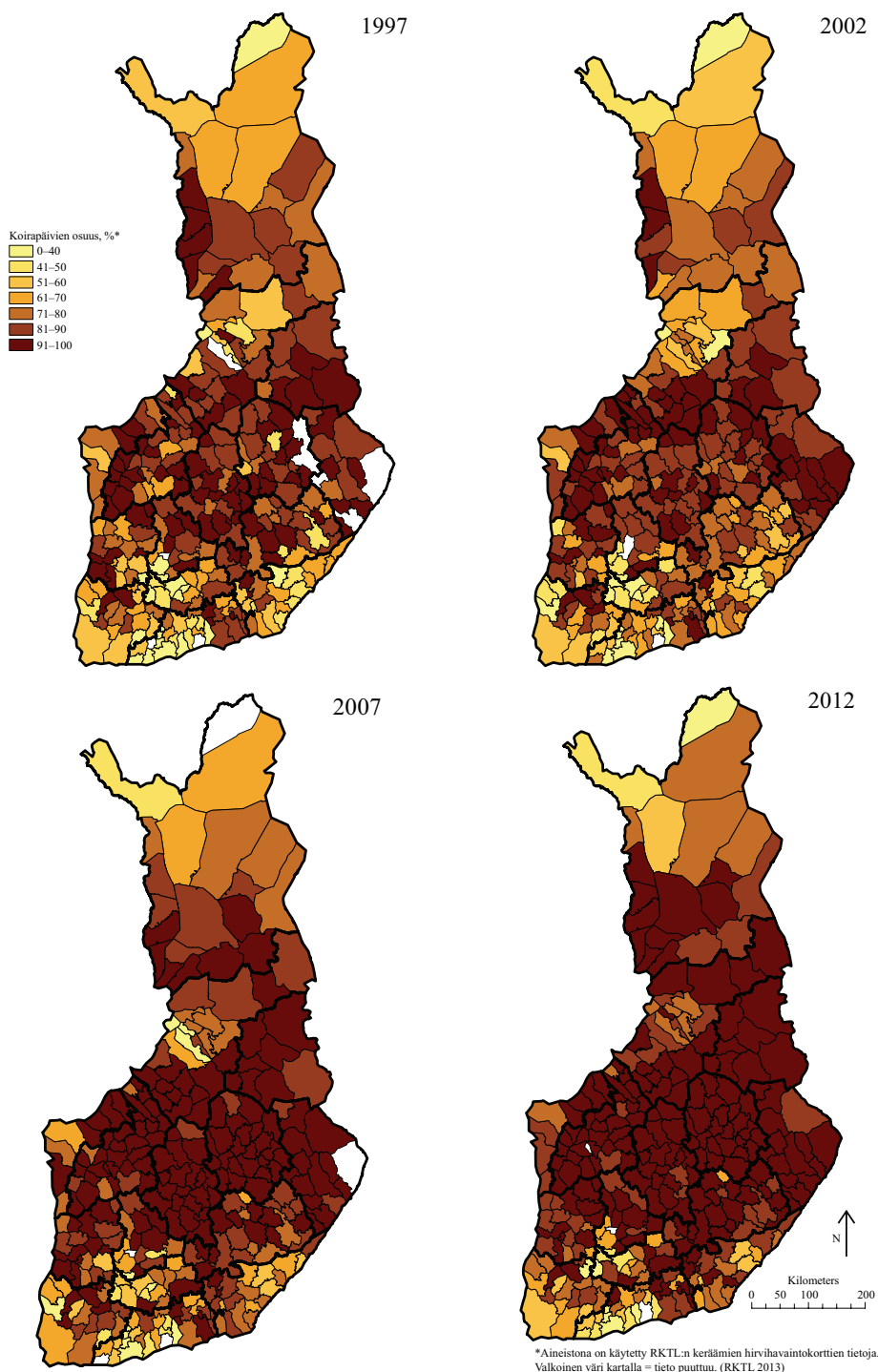
Vakiintuminen jo varhain

Hirvihavaintokorttiaineiston perusteella näyttäisi siltä, että koirat ovat pitkälti vakiinnuttaneet paikansa hirvenmetsästyksessä jo ennen 1990-luvun puoliväliä. Vaikka kehitys on ollut nousujohteista sen jälkeenkin, on varsinaisen siirtymävaihe tapahtunut ennen kuin hirvihavaintokorteissa on tiedusteltu koirien käytöstä. Myös kyselyymme vastanneiden riistapäälliköiden ja riistanhoitoyhdistysaktiivien arviot tukivat tätä päätelmää:

”Ensimmäiset koirat 60–70-luvuilla mutta yleistyminen alkoi 80-luvua alusta ja vakiintui 90-luvulla.” (Riistakeskus Etelä-Savo)

”Selkeän yleistymisen katsoisin alkaneen 1980-luvulla. Milloin se sitten voitiin katsoa vakiintuneeksi, on hankalampi kysymys ja vaikea vastata mutta ymmärtääkseni sitä voitaisiin pitää sellaisena jo 1980-luvulla.” (Riistakeskus Etelä-Häme)

”Hirvikoirien käyttö hirvenmetsästyksessä alkoi yleistyä 80-luvun puolivälissä ja vakiintui 80–90-lukujen vaihteessa.” (Kainuu, Kuhmon rhy)

Kuva 2. Koirapäivien suhteellinen osuus (%) kaikista hirvenmetsästyspäivistä vuosina 1997, 2002, 2007 ja 2012 riistanhoitoyhdistyksittäin. Aineistona on käytetty hirvihavaintokortin palauttaneita hirvenmetsästysseurueita.

Figure 2. The proportion of moose hunting days with dogs in the years 1997, 2002, 2007 and 2012 in the Game Management Associations, based on moose observation cards.

”Koirien käyttö alkoi yleistyä 80–90-lukujen taitteessa ja käyttö vakiintui 90-luvun kuluessa.” (Riistakeskus Pohjois-Häme)

Muutamilla alueilla koiran käyttö on vakiintunut jonkin verran myöhemmin, esimerkiksi Kaakkois-Suomessa 1990- ja 2000-luvuilla, Oulussa 2000-luvulla. Lisäksi on hyvä huomata, että alueen ja myös yksittäisten riistanhoitoyhdistysten sisällä voi olla suurta vaihtelua metsästystavoissa. Koirien käytön vakiintuminen ei myöskään välttämättä tarkoita sadan prosentin käyttöasteen saavuttamista: varsinkin monissa etelärannikon riistanhoitoyhdistyksissä koirapäivien osuus näyttäisi asettuneen alle puoleen kaikista metsästyspäivistä.

”Alkoi 70-luvulla, vakiintui osin 90-luvulla ja viimeistään 2000-luvun alussa.” (Riistakeskus Kaakkois-Suomi)

”Koirien käyttö alkoi yleistyä jo 1980-luvun alkupuolella etelästä Kala- ja Pyhäjokilaaksosta alkaen, vakiintuminen vasta joskus 2000-luvun alussa. Tietenkin alueellinen vaihtelu on suurta, koska suuri alue.” (Riistakeskus Oulu)

”Rhyen alueella varhaisimmat tiedot koiran käytöstä hirvijahdissa on 1975, voidaan sanoa vakiintuneen osissa aluetta 1980-luvulla, mutta toisaalla taas käyttö on vakiintunut vasta 2000-luvulla.” (Etelä-Häme, Jokiläänin rhy)

Hirvikoirien käyttöön kannustettiin

Oma osansa hirvikoirien yleistymisessä on voinut olla riistanhoitopiirien suorittamalla neuvontatyöllä sekä eri tahojen kirjoittamilla lehtiartikkeleilla. Edellä, ”Suomalaisen hirvijahdin vaiheet”-kappaleessa kuvasimme sitä, miten koiran käyttöä esiteltiin Metsästäjä-lehdessä 1970- ja 1980-luvuilla varsin usein ja yleensä positiivisessa hengessä. Perusteluksi koirien käytölle tarjottiin erityisesti jäljityksen mahdollisuutta: Hirvikannan kasvaessa kasvoi myös hirvikolareiden määrä, jonka vuoksi tarve jäljestämisen taitaville koirille lisääntyi (Niemelä 1980). Yhtälailla koiria kaivattiin myös jahdissa syntyneiden haavakojen jäljitykseen (Ala-Ajos 1980). Neuvontatyön merkitys nousi esiin myös kyselyn vastauksissa:

”...ehkä jossain määrin myös neuvontatyö, jossa korostettiin ja korostetaan koiran merkitystä haavoittuneiden tai loukkaantuneiden otusten jäljityksessä.” (Riistakeskus Etelä-Häme)

”Riistanhoitopiiri oli aktiivinen antamaan koulutusta ja valistusta koirankäytön eduista myös haavakkotilanteissa.” (Riistakeskus Pohjois-Savo)

Muiden esimerkki innoittajana

Monet kyselymme vastaajista kertoivat siirtymisen hirvikoiriin tapahtuneen muiden seurueiden tai yksittäisten metsästäjien antamien esimerkkien ja hyvien kokemusten innoittamina. Ensimmäiset kosketukset koiriin ja niiden avaamiin mahdollisuuksiin on saatu esimerkiksi vierailevien koiramiesten kautta. Ennakkoluulottomia kokeilijoita on voinut löytyä yhtälailla myös omasta jahtiporukasta.

”Innokaat harrastajat ovat olleet esimerkkeinä aina paikallisesti ja eteenpäin menon vauhti ollut kiinni esimerkeistä.” (Riistakeskus Oulu)

”Hirvikoiran käyttö hirvenmetsästyksessämme alkoi yleistyä 80-luvun alkupuolella. Silloin yhteistyötahomme ja vierailijat käyttivät koiria. Vakiintunut käyttö alkoi 90-luvun alkupuolella, kun seurallemme hankittiin oma hirvikoiri.” (Etelä-Häme, Asikkalan rhy)

Hyvät esimerkit ovat osaltaan hälventäneet hirvikoirien käyttöön aluksi liittyneitä ennakkoluuloja. Koirien pelättiin esimerkiksi karkottavan hirvet pois metsästysalueilta:

”Alkuun oli oletus koirien ajavan hirvet pois omalta pyyntialueelta.” (Kainuu, Suomussalmen rhy)

”...vastustustakin oli kun varsinkin vanhemmat metsästäjät pelkäsivät koirien ajavan hirvet pois alueelta.” (Keski-Suomi, Toivakan rhy)

”Hidastajana on ollut suoranainen vastustus joissakin seuroissa/seurueissa (ennakkoluulot, muutosvastarinta jne.).” (Riistakeskus Oulu)

Koiranomistajat ovat joskus saattaneet olla ruokimassa vastustusta omalla toiminnallaan. Jos pyssäyttävä hirvikoiria hoitaa tehtävänsä mallikkaasti, pääsee sen ohjaaja kaatotilanteeseen passiketjuun kuuluvaa ampujaa useammin. Tämän ”kaatokateudeksi” ristityn ilmiön taltuttamiseksi syntyi kuitenkin nopeasti reilummiksi koettuja käytäntöjä, joita myös riista-alan lehdissä tuotiin esiin. Takamaa (1990) esimerkiksi esitti, että koiranohjaaja voi ottaa passimiehen kerrallaan mukaansa haukulle riistalaukausta yrittämään.

Hirvikannan koko vaikuttaa koirankäyttöön

Hirvikanta ja sitä myötä myös hirvenkaatolupien määrä kasvoivat 1970-luvun loppupuolella ja 1980-luvun alkuvuosina lähes koko maassa. Parantuneet pyyntimahdollisuudet innostivat hankkimaan pelkästään hirvenmetsästyksen jalostettuja koirarotuja; pennunostajan ei tarvinnut pelätä, ettei tuoreelle hirvikoiralle löytyisi käyttöä myös tulevina vuosina.

”Lupamäärä kasvoi 1980-luvulla nopeasti ja sitä myötä käyttöön otettiin yhä enemmän hirvikoiria.” (Riistakeskus Kainuu)

”1982–1984 lupamäärät olivat korkealla ja koirille oli käyttöä. Nuo vuodet lisäsivät huomattavasti koirien käyttöä.” (Riistakeskus Pohjois-Karjala)

Hirvikannan kääntyessä laskuun 1990-luvulla, oli koiria ehditty hankkia moneen seurueeseen. Kun hirvikoiria oli jo olemassa ja porukka sen käyttöön tottunut, ei koirasta luovuttu pyyntimahdollisuuksien vähetessäkään. Hirvikoiran käyttöikä voi olla hyvinkin kymmenen vuotta, joten koiran hankkiminen osaltaan sitoo seurueen pitkäksi aikaa koiraväestöön metsästystapaan.

”Hirvikanta romahti 1990-luvun puolivälissä. Hirvikoiria ei hävitetty kuitenkaan, vaan usottiin vakaasti, että hirvikanta nousee ja koirille tulee käyttöä.” (Riistakeskus Kainuu)

Hirvenkaatolupien määrä vaikuttaa hirvenmetsästäjien määrään. Kun lupia on runsaasti, myös jahdista kiinnostuneita metsästäjiä on enemmän (Aarnio ym. 2008). Kyselymme vastaajat olivat havainneet saman ilmiön: Hirvikannan koon

pieneminen voi tehdä ihmisvoimin toteutetusta hirvenajasta työläämpää ja vähemmän suosittua ja korostaa näin koirien merkitystä. Toisaalta pienentyneet lupamäärät ja sitä kautta heikentyneet metsästysmahdollisuudet voivat heijastua eri tavoin eri metsästystapoihin ja edelleen myös hirvikoirien suosioon:

”Kun hirvet vähenee niin samalla mielenkiinto hirvihahtiin on vähentynyt ja tämä näkyy erityisesti ajomiesten saamisen vaikeutena.” (Etelä-Häme, Hämeenlinnan ja Hattulan-Kalvolan rhy)

”Hirvikannan ampuminen vähiin vähentää innostusta koiran kasvattamiseen koska valtakunnassakin puhutti hirvikoirien ”yt-neuvotteluista ja lomautuksista”.” (Keski-Suomi, Saarijärven rhy)

Teknologia mahdollisti siirtymisen koiran käyttöön

Kyselymme vastanneet henkilöt arvioivat viestintä- ja paikannusteknologian, sekä kännyköiden, radiopuhelinten että erityisesti tutkapantojen kehittymisen helpottaneen ja tehostaneen koirien käyttöä niin paljon, että oikeastaan vasta niiden yleistymisen mahdollisti koiran käytön kasvamisen nykyiseen mittakaavaansa. Teknologiset apuvälineet hyödyttävät ennen kaikkea koiranohjaajaa, mutta mahdollistavat samalla seurueen jäsenten välisen reaaliaikaisen kommunikaation ja sitä kautta yhteisen kokemuksen ja tilannekuvan syntymisen.

”Tutkapantojen ja viestivälineiden kehitys on mahdollistanut seuruemetsästyksen koirien avulla.” (Etelä-Häme, Forssan-Tammelan rhy)

”Paikannusvälineiden (lähinnä koiragps) kehittyminen tuonut uuden ulottuvuuden jahtiin.” (Riistakeskus Etelä-Savo)

Paitsi koiran paikannusta ja metsästäjien välistä kommunikaatiota, uusi teknologia helpotti myös muita jahtiin liittyviä toimintoja, kuten saaliin kuljetusta maastosta. Tämä mahdollisti sen, että muuallekin kuin teiden läheisyyteen sijoitettaville passipaikoille voitiin kaataa hirviä ilman suurta lisärasitetta:

”Monissa hirviporukoissa syntyi jopa riitoja siitä, että koiramiehet ampuivat hirvet kauas lähimmästä tiestä ja hirvien hakeminen kaukaa oli työlästä. Myöhemmin mönkijät yleistyvät hirviseurueilla siinä määrin, että tässä asiassa ei nykyisin ole ongelmia. Mönkijöiden tulo on siis osittain ollut myötävaikuttamassa hirvikoirien käytön hyväksyttävyyteen ja yleistymiseenkin.” (Riistakeskus Kainuu)

Teknologian kehittyminen ja yleistyminen eivät ole näyttäneet pelkästään myönteisessä valossa. Aarne Finér (1985) kirjoitti Metsästäjä-lehdessä varsin kriittiseen sävyyn teknistyvän hirvenmetsästyksen tuottamasta ”koiraterorisista”, käytännössä tutkapannalla varustetun koiran tarkoituksellisesta tai tarkoituksettomasta laskeamisesta naapurin pyyntialueelle. Teknologian kehittyminen on paikoin myös muuttanut hirvenmetsästyksen luonnetta: passiringistä karkkoavan hirven eteen yritetään päästä sitä seuraavan koiran tutkapannan gps-paikannusten avulla joskus lähes hinnalla millä hyvänsä, liikenne- ja metsästyslainsäädännöstä suurempia välittämättä (M. Niemi, omat havainnot).

Jalostus ja koetoiminta pidentävät kautta

Hirvikoirien käytön lisääntyminen on kasvattanut samalla myös kiinnostusta rotujen jalostustoimintaan ja rodunomaisiin käyttökokeisiin. Tavoitteellinen kasvatustyö tukee hirvikoiraharrastusta kahdellakin tavalla: koirien parantunut käyttövarmuus innostaa niiden hankintaan, ja koetoiminta pidentää koiranomistajan harrastuskautta.

”Kennel- ja koetoiminta harrastuksen monipuolistajana ja kauden jatkajana ovat vaikuttaneet samoin [positiivisesti].” (Riistakeskus Oulu)

Ensimmäiset hirvenhaukkukokeet järjestettiin joko vuonna 1945 tai 1946 (Suomen Pystykorvajärjestö 2013), mutta kokeet pysyivät pitkään vain harvojen harrastuksena. Vuonna 1957 hirvikokeisiin osallistui yhdeksän koiraa, ja kymmenen vuotta myöhemmin kirjattiin 75 koekäyntiä (Miettinen 1988b). Hirvikannan kasvaessa ja koiraharrastuksen yleistyessä lisääntyivät myös koesuoritukset. Vuonna 1983 tilastoitiin vajaat kaksi tuhatta käyntiä hirvenhaukkukokeissa (Helin 1984), ja vuonna

2012 haukuttiin hirviä jo yli kahdeksan tuhannen koekäynnin edestä (Suomen Kennelliitto 2013b).

Lainsäädännössä tapahtuneet muutokset koirien harjoittamismahdollisuuksissa ovat osaltaan vaikuttaneet hirvikoirien käyttömahdollisuuksiin. Nykyisellään hirvikoiria saa kouluttaa metsästysalueella vuodenvaihteeseen saakka, alkuaikoina lainsäädäntö ei mahdollistanut koiran opettamista muutoin kuin varsinaisen metsästystapahtuman yhteydessä (Nummijärvi 1974).

Aktivoitunut jalostus- ja koirakoetoiminta on kasvaessaan samalla purkanut koiran käytön yleistymistä rajoittaneita tekijöitä. Sopiviksi arvioituista koirista oli aluksi pulaa. Vaikka 1980-luvun loppupuolella Suomessa rekisteröitiin jo parisen tuhatta hirvikoiraa vuosittain (Anon. 1988), ei hyviä koiranalkuja riittänyt samassa tahdissa kasvaneen kysynnän kanssa. Oman osansa on voinut tehdä porukoiden tottumattomuus koirajahtiin ja koirankoulutuksen vaatimiin olosuhteisiin. Isäntänsä ja kenties koko hirviporukan ensimmäinen pysäyttäväksi tarkoitettu hirvikoiria on esimerkiksi saatettu viedä metsään ensimmäistä kertaa yhdessä ajoketjun kanssa.

”Ennen kunnollista jalostustyötä koirien ominaisuutena tahtoi olla, että ne äänen kanssa seurasivat pakenevaa hirveä ja se taas osaltaan hidasti koiran käyttöä metsästyksessä. Myös metsästyskäytäntö oli alkujaan sellaista, että vasta ajoketjusta lähteneen hirven jäljille laskettiin koira, joka vaistojaan mukaan seurasi pakenevaa hirveä.” (Kainuu, Kajaanin rhy)

Seurueiden ikääntyminen haasteena?

Koiran käyttöön siirtyminen mahdollistaa metsästyksen toteuttamisen siten, että hirveen pyritään koiran avulla pitämään jatkuva kontakti. Kehittyneet koiranpaikannusmenetelmät mahdollistavat koiran ja sitä kautta hirven sijainnin tunnistamisen sekä edelleen jossakin määrin hirven kulkureitin ennakoinnin. Tämä tieto puolestaan auttaa reagoimaan nopeasti muuttuviin jahtitilanteisiin.

Toisaalta koiran käyttö voidaan nähdä eräänlaisena välttämättömyytenä, joka mahdollistaa tehokkaan hirvenpyynnin silloinkin, kun metsästysporukat ikääntyvät ja/tai niiden koko pienenee. Seurueiden ukkoutumisesta eli niiden jäsenistön keski-ikä noususta on oltu viime vuosina huolissaan (esim. Selby ym. 2005). Tilastojen valossa

Pienikin seurue voi metsästää tehokkaasti, kun käytössä on toimiva hirvikoira.

With the help of a dog, even a small hunting team can hunt effectively.

näyttäisi kuitenkin siltä, että metsästäjäkunta on joillakin alueilla jopa nuortumassa konkareiden jo väistyttyä (RKTL, julkaisematon aineisto). Näin ollen vastaajiemme kokemuksia hirviseurueiden ikärakenteen muutoksesta ja edelleen perinteisen ajoketjumetsästyksen hankaloitumisesta voi selittää se, että hirvijahtiin lähdetään yleensä hiukan varttuneemmalla iällä, muun metsästyskokemuksen kartuttua (Koskela ym. 2005, Pellikka & Forsman 2013). Myös haja-asutusalueiden väestön väheneminen ja ikääntyminen (Nivalainen & Haapanen 2002) voivat näkyä ajojahtina toteutetun hirvenmetsästyksen suosiossa niillä paikkakunnilla, joissa jahti on perinteisesti järjestetty kylän yhteisenä tapahtumana.

”Edelleen vaikutti (ja koko ajan lisääntyvällä painoarvolla) se, että perinteiseen metsästyksen käytössä oleva ”ajohenkilövoima” väheni kun osassa seuroita porukka alkoi ”ukkoon-tua.” (Riistakeskus Etelä-Häme)

”Ajomiesten ikärakenne vanhettui, joten heistä tuli pula.” (Riistakeskus Etelä-Savo)

”Hirviseurueiden ikärakenne on muuttunut siten, että perinteiseen ajojahtiin ei ole monessakaan seurueessa enää mahdollisuutta.” (Kainuu, Kajaanin rhy)

”Väki väheni edelleen kyläkunnilta, ei ole enää halukkaita ajomiehiä.” (Keski-Suomi, Toivakan rhy)

Vaikka hirviseurueiden jäsenistön vanheneminen näyttäytyikin kyselyn vastaajille useimmiten koiran käyttöön työntävänä tai kannustavana voimana, selittivät muutamat vastaajat koirien käytön yleistymisen johtuvan pikemminkin hirviporukoiden nuorentumisesta ja sitä kautta muuttuneesta pyyntikulttuurista.

”Monissa seuroissa on ollut 1990-luvulla (ja vielä 2000-luvulla) tyypillisesti ns. ”mölyporukka” (ajometsästyks) ja koiramiehet, jotka ovat pyytäneet erikseen eri alueilla jopa eri päivinä. On vaatinut monissa seuroissa jopa sukupolvenvaihdoksen ennen kuin pattitilanne on lauennut.” (Riistakeskus Oulu)

”Selvästi on huomattavissa nuoremman ikäpolven kiinnostus koirametsästyksen, josta on saatu tietoa median ja opastuksen kautta.” (Etelä-Häme, Jokiläänin rhy)

Toisaalta seurueiden ikärakenteen muuttuminen arveltiin ohjaavan metsästystä koira-avusteisen jahdin lisäksi myös hirvien käyttäismetsästystä suosivaksi.

”Koirien käyttö on edelleen lisääntynyt ja yhtenä tärkeänä syynä on hirvenmetsästäjien ikääntyminen ja hirvimiesten väheneminen. Enää ei kyetä kokoamaan riittävästi ajomiehiä. Kyttäysjahti on joissakin seuroissa lisääntynyt viime aikoina.” (Keski-Suomi, Kannonkosken-Kivijärven rhy)

Lupa-alueiden koko ja maisemarakenne vaikuttavat koiran käyttöön

Käytettävissä olevien metsästysalueiden koko ja muoto määrittelevät osaltaan reunaehdot koiran käytön järkevyydelle (Hiedanpää ym. 2010). Kovan rikkonaisuilla ja pienillä alueilla pysäyttävän hirvikoiran kanssa metsästäminen on hankalaa: koira ei tunne metsästysalueen rajoja, ja jahtipäivä päättyy helposti rajalinjan vääärältä puolelta raukuvaan haukkuun. Toisaalta suurilla ja tiettömillä metsäkuvioilla koiran kanssa pyynti onnistuu silloinkin, kun ajoketjun nopea liikuttelu on mahdotonta. Maisemarakenteen vaikutus näkyy sekä aluetasolla, että riistanhoitoyhdistysten sisällä.

”Hirvikoiran käyttö vaatii laajan metsästysalueen. Pienillä lupa-alueilla koira menee hirven kanssa usein helposti lupa-alueen ulkopuolelle. Kainuussa metsästysalueet ovat laajoja, joten koirien käyttöön maakunnassa on erinomaiset mahdollisuudet.” (Riistakeskus Kainuu)

”Metsäisillä alueilla ainoa käyttökelpoinen tapa...”. (Keski-Suomi, Saarijärven rhy)

”Mitä laajempi alue, sen todennäköisemmin koirajahti. Mitä selkeämpi niemi tai pelto-saareke, niin helpompi metsästää ajojahtina.” (Etelä-Savo, Hartolan rhy)

”Ainoastaan ... harrastavat ajometsästystä eikä heillä koko olemassaolon aikana ole ollut koiraa käytössä. Syy tähän on, että alue on pieni ja kaiken lisäksi vielä kapea, joka johtaa välittömästi hirven ajautumiseen naapurin puolelle.” (Keski-Suomi, Itä-Päijänteen rhy)

Tulevaisuuden haasteet

Hirvihavaintokorttiaineiston tai kyselyymme saamiemme kommenttien perusteella ei vaikuta todennäköiseltä, että jokin toinen metsästysmuoto olisi lähitulevaisuudessa syrjäyttämässä hirvikoirien avulla tapahtuvaa hirvenmetsästystä – pikemminkin koirankäyttökulttuuri näyttäisi vahvistuvan entisestään. On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi maankäytössä tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa hirvikoirien käytön yleisyyteen ainakin paikallisella tasolla.

Varsinkin suurten kaupunkien läheisyydessä metsästäjien ja muiden luonnossa liikkuvien tahojen tarpeiden yhteensovittaminen edellyttää aktiivisia, sopeutuvia toimenpiteitä (Hiedanpää ym. 2010), eikä hankalasti kontrolloitavan hirvikoiran kanssa metsästäminen välttämättä ole silloin ihanteellisin vaihtoehto. Myös asutukseen liittyvä infrastruktuuri, erityisesti tieverkosto, asettaa omat reunaehdonsa koirien käytölle. Harva koiranohjaaja suostuu päästämään koiraansa irti vilkaasti liikennöidyn valtatie lähistöllä.

”Haja-asutuksen ja infran leviäminen heikentää koiran käytön mahdollisuuksia ja oletettavasti myös hidastaa niiden käytön lisääntymistä.” (Riistakeskus Varsinais-Suomi)

Suurpedot, erityisesti sudet, nähtiin kyselyssämme tärkeimpänä yksittäisenä hirvikoirien käyttöä rajoittavana tekijänä. Viime aikoina paljon mediahuomiota saanut susikannan levittäytyminen uusille alueille saattaa osaltaan vaikuttaa hirviseurueiden metsästystavan valintaan. Toisaalta vakiintuneemman susikannan alueella koirametsästyskäytäntöjä on jo muokattu riskin paremmin huomioonottaviksi.

”Paikallisesti susilauman reviirialue tai muu toin susien säännöllinen esiintyminen alueella vähentää koirien käyttöä.” (Riistakeskus Pohjois-Häme)

Hirvenmetsästys pysäyttävällä koiralla on Suomessa hyvin suosittua: Vuonna 2012 koiraa käytettiin yhdeksänä kymmenestä hirvijahtipäivästä.

Hunting with a dog is clearly the most popular way to hunt moose in Finland. In 2012, dogs were used in nine of ten moose hunting days.

*”...vähennys voi olla koiria tasaisesti tappavan susireviirin muodostuminen alueellemme.”
(Varsinais-Suomi, Pöytyän seudun rhy)*

”Susitilannetta tarkkaillaan metsästysalueella ja koiria pyritään päästämään sellaisille alueille, joissa susiriskin oletetaan olevan mahdollisimman pienen. Susilla on vaikutusta myös käytettävien koirien laatuun. Ylisiteitä koiria ei suosita.” (Riistakeskus Kainuu)

Kiinnostavasti kyselyssä nousi esiin tarve kontrolloida hirvikoirien käyttöä Metsähallituksen lupa-alueilla. Ajatuksena koirien käytön rajoittaminen poikkeaa tähänastisesta kehityksestä – hirvikoirien metsästyskäyttö on saanut muotoutua Suomessa varsin vapaasti, ilman laajamittaisia kieltoja tai tiukkaa sääntelyä. Yhtenä syynä kiel-

tojen puuttumiselle on voinut olla se, että hirvikannan verotusta säännellään meillä pyyntilupa-käytännöllä eikä metsästystapojen tehokkuudella näin ole kannan kehitykselle suurta merkitystä. Sääntelytarve voi kuitenkin nousta esiin muistakin kuin ekologisista lähtökohdista. Pohjois-Suomessa valtion mailla hirvikoirien avulla tapahtuva hirvenmetsästys koetaan esimerkiksi poronhoitoa häiritseväksi (YLE 2013a, YLE 2013b), mutta kuten kyselymme vastaaja esitti, myös metsästyksen järjestelyjä hankaloittavaksi:

”Metsästyksen järjestely tuottaa ongelmia täälläkin koirien paljouden vuoksi. Alueiden käytössä tulisi saada alueellinen ja ajallinen sekä koirien porrastus aikaiseksi...” (Kainuu, Suomussalmen rhy)

Johtopäätöksiä

Hirvikoirat lunastaneet paikkansa

Sekä hirvihavaintokorttiaineiston että tekemämme kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että pysäyttävät hirvikoirat ovat tulleet suomalaisen hirvenmetsästyksen jäädäkseen. Hirvikannan kasvu 1970- ja 1980-lukujen taitteessa avasi mahdollisuuden eri pyyntitapojen kokeilulle ja rinnakkaiselle käytölle. Tämä aikaansai murroksen hirvijahtikulttuurissamme. Hirvikoirien hankintaan saatiin alkusysäys, ja koira-avusteisesta metsästyksestä saadut hyvät kokemukset sekä koirametsästyksen tehokkuus (tehokkuudesta, ks. Ruusila & Pesonen 2004) innostivat myös ennestään koirattomia seurueita siirtymään pysäyttävien koirien käyttöön. Paikannus- ja viestintäteknologian kehittyminen sekä koirakoe- ja jalostustoiminnan kasvu ruokkivat läpimurtoa valtavirtaa edustavaksi metsästysmuodoksi.

Osaltaan hirvikoirien käytön yleistymiseen on saattanut vaikuttaa myös metsästäjien lisääntynyt liikkuvuus: nykyisellään monet käyvät jahdissa oman kotipaikkakuntansa ulkopuolella (Pellikka ym. 2012). Näin koiran avulla tapahtuva jahti-muoto on päässyt leviämään esimerkkien kautta niillekin alueille, joilla omia koiraperinteitä ei välttämättä ennestään ole ollut. Toisaalta silloin kun hirvenpyynti suuntautuu kauas, harvaan asutulle maaseudulle ja mahdollisesti entuudestaan vieraalle Metsähallituksen lupa-alueelle, sopii koira tällaiseen ”mobiiliin” metsästäjyyteen muita metsästysmuotoja paremmin.

On luultavaa, että hirvikoirien määrä ja koirien käyttöaste reagoivat pienellä viiveellä hirvikannassa sekä erityisesti metsästäjien asenteissa tapahtuviin muutoksiin. Kun hirvikanta ja sitä myötä mielenkiinto hirvikoiria kohtaan lähti kasvuun, ei sopivia pentueita välttämättä ollutkaan heti kaikkien kiinnostuneiden saatavilla. Lisäksi on huomattava, että koiran kouluttaminen pennusta toimivaksi metsästyskoiraksi vie oman aikansa. Näin pennunhankintapäätöksestä voi kulua pari kolmekin vuotta siihen, että entuudestaan koiraton hirviseurue pääsee jahtiin koiran kanssa. Toisaalta kun koira on kerran hankittu, ei hirviseurue välttämättä siirry kovinkaan joustavasti takaisin muihin metsästysmuotoihin; kynnys toimivasta metsästyskoirasta luopumiseen on korkea.

Hirvikoirien käytössä myös haasteensa

Vaikka pysäyttävien koirien käyttö hirvenmetsästyksessä on meillä nykyisellään hyvin suosittua, ei koiran avulla tapahtuva metsästys ole aina itsestään selvä valinta eikä kaikilla alueilla sopivimmaksi katsottu metsästysmuoto. Paikoin löytyy seurueita, jotka pyytävät hirvensä puhtaasti miesvoimin, joko toivottuna tai käytännön sanelemana toimintatapana (Hiedanpää ym. 2010). Maamme pohjoisosissa metsätetään hirviä jonkin verran myös esimerkiksi naakimalla (Koskela & Nygrén 2002), ja varsinkin etelän rikkonaisilla ja peltovaltaisilla alueilla hirviä kytätään menestyksellisesti ruokintapaikoilta (Hiedanpää ym. 2010). Monet seurueet myös käyttävät eri metsästysmuotoja sujuvasti rinnakkain.

Maiseman ohella myös alueelliset erot riistalajistossa voivat vaikuttaa hirvikoirien suosioon. Läntisen Suomen tiheä pienten sorkkaeläinten kanta saattaa suunnata koirista kiinnostuneiden metsästäjien valintoja mäyräkoiria suosivaksi, ja vastaavasti esimerkiksi pohjoisen Suomen kanallinnustumahdollisuudet voivat houkuttaa hirvikoiran sijasta lintukoiran hankintaan. Toisaalta vakiintunut koirametsästyskulttuuri voi myös näkyä muiden kuin metsästyksen kohteena olevien riistalajien ja niistä aiheutuvan häiriön vierastamisena. Metsäpeurojen *Rangifer tarandus fennicus* palautusistutuksien on epäilty hankaloittavan koirien käyttöä muiden riistaeläinten metsästyksessä (Hiedanpää & Pellikka 2013), ja hirvenmetsästyksen voi hetkellisesti katkaista esimerkiksi koiran erehtyminen supikoira *Nyctereutes procyonoides* haukkumaan.

Metsästyskulttuuri muuttuu – mitä sitten?

Tässä tutkimuksessa tekemämme havainnot kertovat selvästi siitä, että sekä metsästystapoihin liittyvät asenteet että itse metsästysmuodot muokautuvat metsästäjien toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukana. Metsästyskulttuurin ja sen kehittymisen kuvaaminen voidaan nähdä itsessään merkityksellisenä, mutta samalla on mahdollista tunnistaa erilaisia nykyhetken kohdistuvia haasteita. Ball et al. (1999) havaitsivat Ruotsissa toteutetussa tutkimuksessa, että koiran kansa metsästävät seurueet näkivät suhteessa

Hirvenmetsästyksessä käytetään menestyksellisesti useiden eri koirarotujen edustajia.

Nowadays, several spitz-type dog breeds are successfully used in moose hunting.

enemmän hirvilehmiä, kuin koirattomat porukat. Näin hirvihavaintokorttiin kirjattavat havainnot voivat ainakin osin olla riippuvaisia seurueen käyttämästä metsästysmuodosta. Olisi hyödyllistä selvittää mahdollisen eron suuruutta suomalaisessa aineistossa sekä arvioida koirametsästyksen yleistymisen vaikutusta takavuosisikymmenten kanta-arvioihin. Lisäksi voisi olla kannattavaa pohtia sitä, tulisiko alueellinen vaihtelu metsästystavoissa ottaa paremmin huomioon nykyisissä hirvikanta-arvioissa.

Monilla alueilla hirvenmetsästys näyttäisi tapahtuvan käytännössä kokonaan koira-avusteisesti. Yhteen, vaikkakin sillä hetkellä tehokkaaseen, metsästystapaan keskittyminen voi kuitenkin vähentää metsästysseurueiden mahdollisuutta reagoida toimintaympäristöön ilmaantuviin häiriöihin joustavasti. Toiminta muuttuu haavoittuvaiseksi (engl. *vulnerability*) varsinkin silloin, kun vaihtoehtoisten metsästystapojen käyttö on päässyt unohtumaan. Esimerkki tällaisesta häiriöstä on kyselyaineistossamme vahvasti esiinnoussut suden ilmaantuminen uusille alueille. Eri metsästy-

muotoja sujuvasti rinnakkain hyödyntävät seurueet pystyvät kenties sopeutumaan suden mukanaan tuomaan koiravahinkoriskiin joustavammin, kuin pelkästään koira-avusteisesti metsästävät seurueet. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa selvittää, vaikuttaako suden ilmaantuminen alueelle siihen, mitä hirvenmetsästysmuotoja alueella käytetään ja edelleen pohtia sitä, miten mahdolliset muutokset metsästystavoissa vaikuttavat hirvien havaitsemiseen maastossa ja sitä kautta hirvikanta-arvioihin. Voisiko suden läsnäolo jopa heiluttaa hirvikanta-arviota?

Hirvihavaintokortteja on toistaiseksi käytetty tutkimusaineistona lähinnä ”hirvinäkökulmasta” eli hirvikannasta ja sen rakenteesta kertovana aineistona (ks. esim. Tiilikainen 2010). Kuitenkin aineisto sopii joiltakin osin myös metsästäjien ja metsästyskulttuurin tutkimukseen, ja pitkä aikasarja mahdollistaa myös muutosten havaitsemisen. Olisikin toivottavaa, että hirvihavaintokorttia käytettäisiin tulevaisuudessa myös metsästäjä-aineistona. Mahdollista olisi esimerkiksi selvittää tarkemmin muiden kuin koira-avusteisten

metsästystapojen alueellista kirjoa. Mistä löytyy suurin sopeutumispotentiaali, missä on jo ehditty urautua?

Lopuksi

Hirvijahti on Suomessa hyvin suosittua. Vaikka pelkästään hirvenmetsästykseen osallistuvien metsästäjien määrää ei meillä tilastoida, lieene vuosina 2007–2012 hirvieläinjahteihin osallistuneista 109 000–127 000 metsästäjästä (RKTL, Tilastotietokanta) suurin osa käynyt hirvimetsällä (ajankäytön jakaantumisesta, ks. Toivonen 2009). Suomen hirvikannan hoitosuunnitelman luonnoksessa (MMM 2013) todetaan kannanhoidon tavoitteiksi muun muassa että ”Suomessa on elinvoimainen ja vakaa hirvikanta...”. Hirvenmetsästysmahdollisuuksia on siis kiinnostuneille tarjolla jatkossakin. Samalla elinvoimaisen ja kestäväen käytön periaatteiden mukaisesti hyödynnettävän hirvikannan olemassaolo luo tarpeen ylläpitää toimivaa ja yhteiskunnan ja toimintaympäristön kulloisiinkin muutoksiin sopeutumiskykyistä hirvenmetsästyskulttuuria. Vahvasta metsästyskoirakulttuurista voi joissakin tapauksissa olla suoraa hyötyä yhteiskunnalle: koulutetut koirat ohjaajineen ovat avainasemassa hirvieläincolareiden jälkihoidossa sekä muissa suurriistavirka-aputehtävissä.

Tutkimuksemme osoittaa, että koiran käyttö on viime vuosikymmeninä monin paikoin syrjäyttänyt muita hirvenmetsästystapoja. Paikoin voidaan puhua jopa suoranaisesta ”monokulttuurista”. Metsästystapojen variaation vähenemiseen vaikuttaa monia tekijöitä, joista osa voi toimia joskus kaksisuuntaisestikin. Esimerkiksi aiemmin tässä artikkelissa esiin nostamamme, metsästysmaiden pirstoutumiseen liittyvät haasteet (Hiedanpää ym. 2010) voivat joskus tukea koirilla tapahtuvaa hirvenmetsästystä ja kasvattaa sen suosiota: Metsästysalueiden sisällä sijaitsevat pienialaiset suojelualueet eivät välttämättä hankaloita koiran kanssa tapahtuvaa metsästystä yhtä paljon, kuin perinteistä ajoketjumetsästystä. Toisaalta infrastruktuurin laajenemisesta seuraava maiseman pirstoutuminen ja metsästysalueen kutistuminen pinta-alaltaan liian pieneksi voivat paikoin estää pysäyttävien hirvikoirien käytön lähes täysin. Esimerkiksi asutuksen ja muun ihmistoiminnan pirstomilla taajamien reuna-alueilla ei välttämättä ole riittävästi tilaa tai koiran turvallisuuden kannalta edellytyksiä koira-avusteiselle hirvijahdille. Pyyntiä on harjoitettava muilla keinoin.

Tulevaisuuden haasteisiin lukeutuu myös viime vuosikymmenellä alkanut susikannan levittäytyminen uusille alueille. Sudet tappavat Suomessa vuosittain muutamia kymmeniä koiria (Tikkunen 2013), ja joillakin alueilla susireviirin ilmaantuminen on muuttanut koirilla tapahtuvan hirvenmetsästyksen käytänteitä (Pellikka ym., julkaisematon käsikirjoitus). Samalla tarve suojata metsästyskoiria susivahingoilta on kasvanut.

Tässä artikkelissa esittelemämme koira-metsästykseen houkuttelevat, jopa siihen työntävät ja toisaalta kehitystä jarruttavat tekijät muistuttavat siitä, että metsästyksessä tapahtuvia muutoksia ohjaavat hyvin monenlaiset voimat. Aineistomme valossa ei kuitenkaan vaikuta siltä, että hirvenmetsästyskulttuurimme monimuotoisuus olisi häviämässä. Hirvikoirien rynnistyksestä huolimatta on todennäköistä, että maamme sisäiset vaihtelut sekä maisemarakenteessa, metsästysolosuhteissa että hirvikannassa, tukevat hirvijahtikulttuurimme säilymistä monimuotoisena – vaikkakin koirapainotteisena.

Kiitokset. Kiitämme kaikkia kyselyymme vastanneita henkilöitä; ilman kommenttejanne ja ajatukseanne hirvihavaintokorttiaineistosta tekemämme päätelmät olisivat jääneet kovin pinnallisiksi. Lämpimät kiitokset myös kaikille niille hirvenmetsästysseureille, jotka ovat vuodesta toiseen täyttäneet hirvihavaintokorttinsa. Pekka Kustulan ja Janne Niskalan kanssa käydyt mielenkiintoiset keskustelut auttoivat ymmärtämään Pohjois-Suomen hirvijahdin erityispiirteitä, ja Sauli Härkönen ja nimetön arvioitsija tekivät arvokkaita kommentteja käsikirjoitukseemme. Tutkimuksen mahdollisti Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän rahoittama metsästyskulttuuri-hanke sekä viimeistelyn osalta Suomen Akatemian rahoittama FITPA-hanke (253750).

Summary: Hunting moose with dogs – from the exception to mainstream

For over half a century, moose hunting has been an important part of rural culture in Finland. Moose hunters, some 100,000 of them, have organized into hunting clubs which lease their hunting areas from landowners, both private, company and state-owned. Moose are hunted in teams and the day spent in hunting is a strongly social event.

Although hunting has its roots in Finnish culture in time immemorial, the role of moose as a game species has

changed over times. At the beginning of the 20-century, the Finnish moose population was near extinction and hunting was prohibited or very strictly limited in many decades. After the World War II, changes in forestry and moose population management policy created conditions for population growth and further, for team-based moose hunting culture.

At that time, the driven hunt where hunters walk in lines in the forest and “push” moose towards shooters was a very common hunting method whereas hunting with dogs was rare. When moose density and the number of harvested moose increased (peaking in 1984), more opportunities opened up for hunting culture to diversify and more efficient hunting methods were looked after. Hunting with dogs grew rapidly and became as the most important hunting method in the 1980s and the 1990s. In 1999, mainly spitz-type dogs were used in three quarters of all moose hunting days.

Because of the increase in moose population, the development of a team-based moose hunting culture has been rapid. Still, only a little is known about the development of hunting methods and differences in their spatial distributions nowadays. In this study, we examine the prevalence of using dogs in moose hunting in different parts of Finland during the last fifteen years. We also try to understand the process which has led to the current situation where hunting with a dog is the most common method to hunt moose.

Our study area covered the whole Finland, divided into 15 regional Game Management Districts (GMDs; and since 2011 regional offices of Finnish Wildlife Agency) and 298 Game Management Associations (GMAs) (see Fig. 2). As our quantitative data, we used moose observation cards which are filled on the daily basis during the hunting season by approximately 90% of the moose hunting clubs.

Since the year 1997, Finnish moose hunting clubs should have reported their main hunting method for each day and the number of dogs they have used, enabling us the exploration covering years between 1997 and 2012. Because of all of the observation cards were not filled completely or they were filled inconsistently, we reclassified the data. Each hunting day with the main hunting method containing a dog and/or each day where the number of used dogs was one or more, was classified as a “hunting dog day” (HDD).

At the level of GMDs, we calculated the annual proportion of the HDDs. In addition, we counted the proportions of hunting clubs which reported that they had used a dog at least in one day during the season. For GMA-level, only annual proportions of the HDDs were calculated.

For exploring and getting better understanding about the mechanisms behind the development of an annual proportion of the HDDs, we conducted an e-mail survey for the regional experts, the Chiefs of GMDs (Table 1). The survey was implemented in the winter of 2013. There were five open-ended questions in our survey, supplemented with our preliminary quantitative results (Fig. 2 of this article) inquiring the explanation for the spatial and temporal pattern in the prevalence of using dogs. We asked the Chiefs of the GMDs to respond themselves or further forward the survey for the GMA-level experts.

Moose observation card data covered nearly 1.2 million moose hunting days for the years 1997-2012. Dogs were used in altogether 85% of those days. The trend of the HDDs was increasing or somewhat stable in all of the GMDs (Fig. 1). The steepest increase was found in regions

where the use of dogs was relative rare at the beginning of our study period (Oulu, Kaakkois-Suomi). At the same time, there was no considerable trend discovered in the GMDs where the rate of the HDDs was at a high level since the beginning of our study period.

Interestingly, there were two GMDs (Uusimaa, Varsinais-Suomi) where the proportion of the HDDs stayed largely at the same, relatively low level. One obvious explanation for that deviant development is that southern Finland is the most densely populated part of the country and the landscape is fragmented by roads and other infrastructure. In small and fragmented hunting grounds, hunting with an unleashed spitz-type dog is very challenging and seems to lead to different progress to other regions with larger forested areas and more continuous hunting grounds.

The trend of an annual proportion of hunting teams which used dogs followed the trend similar to the HDDs, but proportion remained systematically at the higher level (Fig. 1). An explanation for that result is simple and related to our classification of the data; one HDD per season was enough to give “dog status” for the hunting team. At the same time, the difference between teams using dogs and HDDs demonstrates the flexibility of hunting teams applying different methods according to the current situation and resources at hand.

Our study period was too short to recognize threshold time (if there was any) when a driven hunt was replaced with a dog-assisted hunt which later became the most common practice. Based on the responds we receive from our survey, it seems that the transition took its place in 1980's in most regions. That was supported by the increasing knowledge about using of dogs and education given by game management authorities. Using of dogs was framed in the hunting magazines as more effective than a driven hunt and especially more ethical. One of the arguments was that the tracking of wounded animals is easier with than without a trained dog.

Developing high-tech-equipment, especially a direction finding system which made possible to locate the dog during hunting, has an important role. Walkie-talkies and mobile phones help to coordinate the hunt thus being essential preconditions to the increasing trend of HDDs. At the same time with a rising new technological applications, the moose population was increasing. That was a necessary condition for the increase in HDDs - without moose to hunt there would not have been enough training situations for dogs and likely no need for dogs at all. In addition, the availability of the pups of certain spitz-type breeds increased due to the active breeding work and supported the trend of hunting moose with dogs.

Nowadays, hunting with dogs is clearly the most popular way to hunt moose in Finland. In 2012, about nine out of ten moose hunting days were HDDs at the national level and hunting with a dog was practically the only used method in many regions. Despite of a strong position that dog-assisted hunt has gained in the current moose hunting culture, our respondents recognized obvious challenges as well. In areas under strong building pressure, it might be difficult to use dogs in future because of fragmented hunting areas. Another important challenge would be the increasing and spreading wolf population; the risk that a hunting dog is attacked by a wolf could reduce the attraction to the use of dogs.

Kirjallisuus/References

- Aagedal, O. 1999: Jakta på ekgjaktkulturen. – Teoksessa/ In: Brottvein, Å. & Aagedal, O. (toim./eds), *Jakta på ekgjaktkulturen*, pp. 13–42. Abstrakt forlag, Oslo (in Norwegian).
- Aarnio, J., Petäjästö, L., Selby, A. & Heikkilä, R. 2008: Hirvikannan kasvun vaikutus metsästyshalukkuuteen (Summary: The size of the moose population and its effect on hunters' willingness to hunt). – *Suomen Riista* 54: 16–27.
- Ala-Ajos, I. 1980: Koirasta asiantuntija hirven jäljille. – *Metsästäjä* 5/1980: 22–23 (in Finnish).
- Anon. 1967: Oletko tyytyväinen hirvikoiriin? – *Metsästäjä* 6/1967: 25 (in Finnish).
- Anon. 1969: Hirviasetus. – *Metsästäjä* 4/1969: 25–26 (in Finnish).
- Anon. 1970: Hirvijahti. – *Metsästäjä* 4/1970: 13 (in Finnish).
- Anon. 1988: Kennelliitto ja metsästyskoirien merkitys. – *Metsästäjä* 4/1988: 39–41 (in Finnish).
- Ball, J. P., Ericsson, G. & Wallin, K. 1999: Climate changes, moose and their human predators. – *Ecological Bulletins* 47: 178–187.
- Chitwood, M. C., Peterson, M. N. & Deperno, C. S. 2011: Assessing dog hunter identity in coastal North Carolina. – *Hum. Dimens. Wildl.* 16: 128–141.
- Finér, A. 1985: Puolen tunnin haukkusääntö – hirvenmetsästäjän porsaanreikä? – *Metsästäjä* 5/1985: 44–45 (in Finnish).
- Halonen, V.-M. 2006: Hirvikoirien historia Suomessa. – Teoksessa/In: Malinen, J. (toim./eds), *Hirvenmetsästyksen käsikirja*, pp. 108–117. Otava, Helsinki (In Finnish).
- Helin, V. 1984: Hirvenmetsästyskokeet. – *Metsästäjä* 6/1984: 26–28 (in Finnish).
- Hiedanpää, J., Pellikka, J., Laulumaa, M. & Nieminen, J. 2010: Hirvieläinten metsästys sosioekologisesti pirstoutuneilla metsästyksmailla. Tapaustutkimus Nuoksen kansallispuiston ympäristöstä (Abstract: Social-ecological fragmentation of the moose hunting grounds – the case study from the Nuoksio area). – *Riista- ja kalatalous – tutkimuksia* 2/2010.
- Hiedanpää, J. & Pellikka, J. 2013: Metsäpeuran palautusistutuksen sosiaalisten vaikutusten ja niiden merkittävyyden arviointi (Summary: Social impact assessment of the potential reintroduction of wild forest reindeer Rangifer tarandus fennicus). – *Suomen Riista* 59: 64–85.
- Heberlein, T.A. 2000: The gun, the dog and thermos. Culture and hunting in Sweden and the United States. – *Sweden and America* 13: 24–29.
- Hämäläinen, A., Leinonen, M. & Mandart, P. 2001: Hirvi, Pohjolan kuningaseläin. – WSOY, Helsinki (in Finnish).
- Juntunen, I. 1985: Hirvi tutkii tuule viestit. Hirvijahdin suunnittelun periaatteet. – *Metsästäjä* 5/1985: 22–23 (in Finnish).
- Kairikko, J. K. 1997: Hirven merkitys esihistoriasta vuoteen 1933. – Teoksessa/In: Kairikko, J. K., Aatolainen, J., Louhisola, P., Nygrén, T. & Takamaa, S., *Hirvijahti, Hirvieläinten metsästyksen käsikirja*, pp. 9–15 Gummerus, Jyväskylä/Helsinki (in Finnish).
- Kairikko, J. K. 2006: Tuliaseista toiseen maailmansotaan. – Teoksessa/In: Malinen, J. (toim./eds), *Hirvenmetsästyksen käsikirja*, pp. 15–24. Otava, Helsinki (in Finnish).
- Kangasvieri, P. 1978: Johtiko turvallisuusnäkökulmien laiminlyönti hirvimiehen kuolemaan? – *Metsästäjä* 2/1978: 20 (in Finnish).
- Ketoja, A. 1982: Pienriistan metsästys ei häiritse hirvijahtia. – *Metsästäjä* 5/1982: 18–19 (in Finnish).
- Ketonen, P. 1970: Metsämies ja koira. – *Metsästäjä* 4/1970: 23 (in Finnish).
- Koskela, T. & Nygrén, T. 2002: Hirvenmetsästysseurueet Suomessa vuonna 1999 (Summary: Moose hunting clubs in Finland 1999). – *Suomen Riista* 48: 65–79.
- Koskela, T., Selby, A., Petäjästö, L. & Aarnio, J. 2005: Ikääntyminen hirvenmetsästysseurueiden kiusana. – *Metsästäjä* 5/2005: 44–45 (in Finnish).
- Koskela, J. 1980: Pennusta kunnon hirvikoiraksi. – *Metsästäjä* 4/1980: 26–27 (in Finnish).
- Lehikoinen, A. 2007: Tuo hiisi hirviäsi. Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa. – Teos. Helsinki (in Finnish).
- Miettinen, V. 1988a: Hirviseurueen koiratarve. – *Metsästäjä* 5/1988: 10–11 (in Finnish).
- Miettinen, V. 1988b: Suomalainen pystykorvaharrastus 50-vuotias. – *Metsästäjä* 3/1988: 58–59 (in Finnish).
- Miettinen, V. 1994: Koira mukaan hirvimetsälle. – *Metsästäjä* 5/1994: 18–19 (in Finnish).
- Mikkola, L. 1965: Ihmisiä ammuttu hirvinä. – *Metsästäjä* 6/1965: 22 (in Finnish).
- MMM 2013: Hirvikannan hoitosuunnitelma (luonnos 8.3.2013). – Sähköinen julkaisu osoitteessa http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporot/lausuntopyynnnot/6ExoOUw5z/Suomen_hirvikannan_hoitosuunnitelma_luonnos_8.3.2013_OSA_2.pdf. Luettu 2.12.2013.
- Mäki, T.V. 1980: Jahtiveteraanin tarinaa. – *Metsästäjä* 5/1980: 34–35 (in Finnish).
- Niemelä, E. 1980: Koirat ne hirven löytävät. – *Metsästäjä* 6/1980: 7 (in Finnish).
- Nivalainen, S. & Haapanen, M. 2002: Ikääntyvä ja keskittyvä Suomi. Kaupunkien, maaseudun ja vuorovaikutusalueiden väestökehitys 1975–2030. – Aluekeskus- ja kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/02 (in Finnish).
- Nummijärvi, E. 1974: Koira hirvenmetsästäjän apuna. – *Metsästäjä* 4/1974: 13 (in Finnish).
- Nurminen, M. 1981: Hirvenmetsästyksen historiaa. – Teoksessa/In: Haakana, V., Juntunen, I., Kairikko, J. K., Nurminen, M., Nygrén, K., Raitis, T., Reenpää, O., Reinikka, P., Rissanen, M., Sarparanta, H. & Savolainen, M., *Hirvenmetsästäjän käsikirja*, Otava, Helsinki, pp. 52–56 (in Finnish).
- Nygrén, T. 1984: Hirvikannan inventointi ja verotuksen suunnittelu Suomessa (Summary: Moose population census and planning of cropping in Finland). – *Suomen Riista* 31: 74–82.
- Nygrén, T. 1997: Hirvikanta ja sen säätely. – Teoksessa/In: Kairikko, J. K., Aatolainen, J., Louhisola, P., Nygrén, T. & Takamaa, S., *Hirvijahti, Hirvieläinten metsästyksen käsikirja*, pp. 39–52. Gummerus, Jyväskylä/Helsinki (in Finnish).

- Nygrén, T. 2009: Suomen hirvikannan sääntely – biologiaa ja luonnonvarapolitiikkaa. – Ph. D. Thesis, Univ. of Joensuu, Joensuu (in Finnish).
- Pellikka, J. & Forsman, L. 2013: Metsästävien naisten määrä on kasvussa – miten tukea kehitystä? (Summary: The number of the hunting females is increasing in Finland). – Suomen Riista 59: 34–51.
- Pellikka, J., Hiedanpää, J. & Rannikko, P. 2012: Minne mennä metsälle? Metsästäjien liikkuminen riistanhoitopiirien välillä (Summary: Going hunting – but where?). – Suomen Riista 58: 30–41.
- Penttinen, K. 1978: Mies ammuttu hirvenä. – Metsästäjä 1/1978: 18 (in Finnish).
- Perttola, J. 1976: Metsästyskoiramme V. – Metsästäjä 5/1976: 6–7 (in Finnish).
- R Development Core Team 2013: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. ISBN 3-900051-07-7. <http://R-project.org>.
- Raila, U. 1970: Mielipteeni hirvijahdistista. – Metsästäjä 4/1970: 30 (in Finnish).
- Raitis, T. 1977: Harkiten hirvijahtiin. – Metsästäjä 5/1977: 12–13 (in Finnish).
- Raitis, T. 1980: Tytyväinen hirviseurue. – Metsästäjä 6/1980: 36 (in Finnish).
- Riihimäki, V. 1965: Hirven metsästys ajoketjulla. – Metsästäjä 5/1965: 9 (in Finnish).
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) 2013: http://www.rktl.fi/riista/hirvielaimet/hirvi/hirven_kannanarvioinnin menetelmat/ (Luettu 1.12.2013).
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL). Tilastotietokanta. Metsästys. Metsästäneiden määrä. Vuodet 2007–2012. http://tilastot.rktl.fi/Database/Tilasto/4_Metsastys/8_Metsastys/8_Metsastys_fi.asp (Luettu 29.1.2014)
- Rysstad, S. & Gåsadal, O. 1999: Jaktform og jaktdeltakelse. – Teoksessa/In: Brottvein, Å. & Agedal, O. (toim./eds), Jakta på ekgjaktkulturen, pp. 81–104. Abstrakt forlag, Oslo (in Norwegian).
- Salonen, H-P. 1981: Tasataanpa hirvijahdin kustannukset. – Metsästäjä 5/1981: 12–13 (in Finnish).
- Selby, A., Petäjästä, L., Koskela, T. & Aarnio, J. 2005: Ikääntymisen hirvenmetsästyssuorojen tulevaisuuden ongelmana? (Summary: Ageing as a challenge to the future of moose hunting in Finland). – Suomen Riista 51: 69–82.
- Simola, P. 1989: Pysäyttävien hirvikoirien käyttö jahdissa. – Metsästäjä 5/1989: 34–35 (in Finnish).
- Suomen Harmaahirvikoirajärjestö r.y. 2006: Jalostuksen tavoiteohjelma. Harmaa norjanhirvikoiria. – Sähköinen raportti osoitteessa <http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/attachments/jto/harmaanorjanhirvikoiria.pdf> (In Finnish) (Luettu 15.12.2013).
- Suomen Kennelliitto 2013a: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/kotimaiset-rodut/karjalankarhukoira> (Luettu 17.11.2013)
- Suomen Kennelliitto 2013b: <http://jalostus.kennelliitto.fi>. (Luettu 17.11.2013)
- Suomen Pystykorvajärjestö (SPJ) 2013: <http://www.spj.fi/fi/rodut/karjalankarhukoira/rotukuvaus/historia>. (Luettu 15.11.2013)
- Suomus, H. 1969: Koiran käyttö hirvenmetsästyksessä. – Metsästäjä 4/1969: 13 (in Finnish).
- Suomus, H. 1977. Hirvenmetsästyksen alkaessa. – Metsästäjä 5/1977: 5 (in Finnish).
- Svenska Jägareförbundet 1992: Swedish game. Biology and Management. – Svenska Jägareförbundet (in Swedish).
- Taavitsainen, J.-P. 1980: Hirven esiintymisestä Suomessa esihistoriallisena aikana arkeologisten todisteiden valossa (Summary: Distribution of the moose in Finland in prehistoric times in the light of archeological evidence). – Suomen Riista 28: 5–14.
- Takamaa, S. 1990: Mielekkyyttä hirvijahtiin. – Metsästäjä 5/1990: 36–37 (in Finnish).
- Tiilikainen, R. 2010: The effects of selective harvesting on life history traits of moose Alces alces. – Väitöskirja, Biologian laitos, Itä-Suomen yliopisto/ Ph.D. thesis, Department of Biology, University of Eastern Finland.
- Tikkunen, M. 2013: Suden (Canis lupus) aiheuttamiin koiravahinkoihin vaikuttavat tekijät – Julkaisematon biologian pro gradu -tutkielma, Oulun yliopiston Biologian laitos/Unpubl. Graduate thesis in Biology, University of Oulu.
- Toivonen, A.-L. 2009: Suomalainen metsästäjä 2008 (Summary: The Finnish hunter 2008). Riista- ja kalatalous – selvityksiä 19/2009.
- Vaughan, M.R. & Higgins Inman K. L. 2002: Hunter effort and success rates of hunting bears with hounds in Virginia. – Ursus 13: 223–230.
- Wetterhoff, O. 2004: Saloilta ja vesiltä. – Metsälehti Kustannus. Helsinki (in Finnish).
- YLE 2013a: Poroisäntä: ”Etelän metsästyskoirat ovat jo isompi haitta kuin sudet”. 4.12.2013. http://yle.fi/uutiset/poroisanta_etelan_metsastyskoirat_ovat_jo_isompi_haitta_kuin_sudet/6968050
- YLE 2013b: Metsähallitus selvittää hirvikoiraaongelmia valtion mailla. 11.12.2013. http://yle.fi/uutiset/metsahallitus_selvittaa_hirvikoiraaongelmia_valtion_mailla/6978910

Hyväksytty/Accepted 15.5.2014

Milla Niemi & Jani Pellikka
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Finnish Game and Fisheries Research Institute
P.O. Box 2
FI-00791 Helsinki, Finland
email: milla.niemi@rktl.fi

Juha Hiedanpää
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Finnish Game and Fisheries Research Institute
Itäinen Pitkätatu 3 A
FI-20520 Turku, Finland